

Tilläggsyrkande

2021-11-19

Ärende nr 2.2.1

Yrkande angående – Redovisning gällande kartläggning av konkreta aktiviteter som genomförs eller planeras att genomföras i suicidpreventivt syfte fram till 2025

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Stadsledningskontoret tillsammans med Göteborg & co ska aktivt arbeta för att genom olika aktiviteter och kommunikationskanaler uppmärksamma den Suicidpreventiva dagen som infaller den 10 september varje år. Det sker i samverkan med de suicidrelaterade organisationer som Göteborgs Stad har tecknat överenskommelser med.

Yrkandet

Under Corona pandemin har psykisk ohälsa bland barn och unga i Göteborg ökat. Barns psykiska mående och oro inför själva viruset har påverkats. Vi har inte alla svar på vad långtidsisolering kan leda till. Sociala kontaktytor har försvunnit och det är allt svårare för elevhälsan att fånga upp de som mår dåligt. Rapporter visar bland annat att den upplevda stressen i skolan har ökat och antalet barn i skolålder som uppger att de mår dåligt blir allt fler.

Ålder ska dock inte avgöra vem som ska uppmärksammas eller berättigas insatser. Bland unga vuxna befinner sig exempelvis en stor del (överbäggande män) i ett ingenmansland. De är ibland för gamla för vissa insatser, för unga för annat. En stor grupp göteborgare, äldre som unga, som drabbats av psykisk ohälsa upplever ofta att hjälpen uteblir, detsamma gäller för anhöriga som söker råd och aktiv hjälp.

Det finns ett stigma runt människor med psykisk ohälsa

Något som inte sällan grundar sig på okunskap och fördomar. Det stigmat från allmänheten behöver minskas. Att kombinera kontaktskapande insatser med utbildningar och medvetandehöjande insatser tycks vara det mest effektiva sättet för att minska stigma relaterad till psykisk ohälsa och suicid

Som storstad behöver vi prata om självmord

Göteborgs stad kan aktivt välja att uppmärksamma de här problemen. Göteborgs kommunfullmäktige har valt att skriva under stadsuppdrag mot kärnvapen samt ordna med aktiviteter under Pride- veckan. Det borde rimligen vara minst lika viktigt att Göteborgs stad väljer att uppmärksamma och sätta in aktiva insatser för alla de göteborgare inklusive anhöriga, som lever i vår stad här och nu med självmordstankar.

Att aktivt uppmärksamma Suicidpreventiva dagen är ett statement som ger ut viktiga signaler och stöd för alla de familjer i Göteborg som har en anhörig som lider av psykisk ohälsa.

Den Suicidpreventiva dagen infaller 10 september varje år och är instiftad av FN:s Världshälsoorganisation, WHO. Kommunstyrelsen kan gemensamt ta ett beslut om att vi som storstad mer aktivt ska gå ut och uppmärksamma just den här dagen i samverkan med de organisationer som Göteborgs Stad har tecknat överenskommelser med: Suicidprevention i Väst (SPIV), Suicide Zero, Mind och Riksförbundet för SuicidPrevention och Efterlevandestöd (SPES).

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2021-10-25

Diarienummer 0847/21

Handläggare

Britta Timan, Andreas Ericson

Telefon: 031-368 04 56

E-post: britta.timan@stadshuset.goteborg.se,
andreas.ericson@stadshuset.goteborg.se

Redovisning av uppdrag gällande kartläggning av konkreta aktiviteter som genomförs eller planeras att genomföras i suicidpreventivt syfte fram till 2025

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Redovisning av kommunstyrelsens uppdrag 2021-05-19 § 395 till stadsledningskontoret om en kartläggning av de konkreta aktiviteter som nämnder eller bolag inom Göteborgs Stad genomför eller planerar att genomföra i suicidpreventivt syfte fram till 2025, antecknas och förklaras fullgjort.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret redovisar kommunstyrelsens uppdrag 2021-05-19 § 395 avseende en kartläggning av de konkreta aktiviteter som nämnder eller bolag inom Göteborgs Stad genomför eller planerar att genomföra i suicidpreventivt syfte fram till 2025.

Den nationella strategin och handlingsprogrammet för suicidprevention tillsammans med läns gemensam handlingsplan för suicidpreventivt arbete och Göteborgs Stads strategiska plan för suicidprevention bidrar till övergripande styrning inom det suicidpreventiva området. Ett antal enkätfrågor, som haft strategierna i Göteborgs Stads strategiska plan för suicidprevention som utgångspunkt har ställts till berörda förvaltningar och bolag. Information om satsningar utifrån stadsbidraget psykisk ohälsa har inhämtats från den strategiska styrgruppen som är kopplad till arbetet.

Aktiviteter inom samtliga strategier inom Göteborgs Stads strategiska plan för suicidprevention, utom en, har redovisats i den enkät som ligger till grund för redogörelsen. Främst hälsofrämjande insatser, såväl allmänna som riktade insatser till barn och unga samt äldre, lyfts fram i kartläggningen. Ett flertal kompetensutvecklingsaktiviteter för stadens anställda har genomförts, många gånger med stöd från brukarorganisationer. Genom statsbidraget psykisk hälsa stärks också det arbete och den verksamhet som bedrivs av flera lokala brukar- och anhörigföreningar som arbetar suicidpreventivt. Dessa organisationer ger ett viktigt bidrag till det suicidpreventiva arbetet i staden genom brukarrevisioner, utbildningar, riktade insatser mot allmänheten men också genom aktivt deltagandet i styrgruppsarbetet kring statsbidraget psykisk hälsa.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Suicid är inte bara en mänsklig tragedi utan medför också samhällsekonomiska konsekvenser i form av resurser som förbrukas, produktionsbortfall samt en omfattande förlust av potentiella levnadsår.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har tidigare, med år 2014 som utgångspunkt beräknat de samhällsekonomiska konsekvenserna av fullbordade suicid. Kostnaderna uppskattas till mellan 46–60 miljoner kronor i direkta kostnader (till exempel medicinska kostnader, uttryckning av blåljusaktörer, rättsmedicinska undersökningar och egendomsskador) och 9 miljarder kronor i indirekta kostnader i form av produktionsbortfall. Därutöver uppstår en humankostnad i form av mer än 38 000 förlorade potentiella levnadsår. Det finns inget givet sätt att värdera förlorade levnadsår men räkneexempel i linje med liknande studier internationellt antyder en humankostnad på 10–30 miljarder kronor. Detta kan dock inte summeras med de direkta och indirekta kostnaderna. Således kan de samhällsekonomiska konsekvenserna av suicid ses som ett isberg. De direkta kostnaderna, som är mest synliga, är i sammanhanget modesta i förhållande till den stora välfärdsförlust som döljer sig under ytan – i form av förlorade levnadsår. Dessa för med sig inte bara produktionsbortfall utan också en omfattande humankostnad.¹

Skattningen är ett sätt att väga samman olika konsekvenser till en välfärdsförlust, vilket innebär att även om antalet suicid minskade skulle det inte innebära att motsvarande ekonomiska resurser frigjordes.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret inte har funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Suicid, det vill säga att ta sitt eget liv, är ett folkhälsoproblem som förutom förlust av människoliv leder till omfattande psykiskt lidande och försämrad hälsa även för närstående och andra berörda, till exempel personal inom skolan, hälso- och sjukvården eller socialtjänsten.

Suicid är den vanligaste yttre orsaken till att människor dör i Sverige. Suicidhandlingar är den yttersta konsekvensen av ett stort psykiskt lidande. Lidandet kan ha orsakats av svår sjukdom (såväl psykisk som fysisk) eller av olika trauman och drabbande livshändelser. Merparten av dem som försökt ta sitt liv har konstaterats lida av depression, ångesttillstånd, schizofreni eller annan psykisk problematik. Somatiska tillstånd/sjukdomar såsom tumörsjukdomar och kronisk smärta kan också vara upphov till suicidhandlingar. Ekonomiska svårigheter, mobbing, konflikter i familjen och arbetslöshet bidrar till att en del individer inte längre upplever att livet är värt att leva. En stor riskfaktor som är vanligt förekommande i många suicidhandlingar bland allra främst män är alkoholmissbruk.

¹ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Samhällsekonomiska konsekvenser av fullbordade suicid, MSB946 - december 2015 ISBN 978-91-7383-622-7, [Samhällsekonomiska konsekvenser av fullbordade suicid \(msb.se\)](https://www.msb.se/publikationer/samhallsekonomiska-konsekvenser-av-fullbordade-suicid)

Att någon funderar, försöker och/eller tar sitt liv innebär ett stort lidande för familj, vänner och andra närstående. Den oron som finns skapar en extrem stress och sorg efter ett självmord. Den närståendes sorg kompliceras av känsla av skam och skuld utifrån de samhällsliga tabun som finns rörande suicid och det finns en ökad risk för psykisk ohälsa bland dem som förlorat en anhörig eller vän i suicid.

Bilagor

1. Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2021-05-19 § 395
2. Kartläggning av konkreta aktiviteter som genomförs eller planeras att genomföras i suicidpreventivt syfte fram till 2025

Ärendet

Stadsledningskontoret redovisar kommunstyrelsens uppdrag 2021-05-19 § 395 avseende en kartläggning av de konkreta aktiviteter som nämnder eller bolag inom Göteborgs Stad genomför eller planerar att genomföra i suicidpreventivt syfte fram till 2025.

Beskrivning av ärendet

Suicid

För att klassificera dödsfall används ett internationellt sjukdomsklassifikationssystem (ICD). När suicidavsikten är uppenbar används diagnoskoderna för avsiktligt självdestruktiv handling. När suicidavsikten är osäker används diagnoskoder för skadehändelse med oklar avsikt. Statistiken kan redovisa antingen enbart säkra suicid eller säkra och oklara suicid sammanslaget.

Under 2020 dog 1 168 personer av säkert fastställda suicid i Sverige. Av dessa var 839 män och 323 kvinnor och 6 var barn under 15 år. Ytterligare 273 fall registrerades där det fanns misstanke om suicid men där avsikten inte kunnat styrkas. Två tredjedelar av de som avled i suicid år 2020 var män. I befolkningen 15 år eller äldre var suicidtalet (antal suicid per 100 000 invånare) 20 för män och 8 för kvinnor. Suicidtalet för män och kvinnor tillsammans var 14.

Det högsta suicidtalet fanns bland män som var 85 år eller äldre. I denna grupp var suicidtalet 44 vilket är dubbelt så högt som bland män i de yngre åldersgrupperna. Det lägsta suicidtalet 2020 fanns bland kvinnor i samma åldersgrupp (85+ år) där siffran var knappt 4.

Suicidtalet beräknas i relation till åldersgruppernas storlek i befolkningen, och därför skiljer sig suicidtalet från det faktiska antalet suicid. För män är då antalet suicid lägst i den äldsta åldersgruppen (42 män) och högst i åldersgruppen 45–64 år (290 män). Man kan också studera suicid i relation till det totala antalet dödsfall i varje åldersgrupp. Bland unga personer 15–29 år, som har lägre risk än äldre att avlida till följd av sjukdom, stod suicid för 32 procent av alla dödsfall 2020. Motsvarande andel suicid för personer över 65 år var mindre än 1 procent.²

Under de senaste 20 åren har suicidtalet i befolkningen minskat i de flesta åldersgrupper, men i den yngsta åldersgruppen har det ökat något. Ökningen har skett bland både kvinnor och män i denna åldersgrupp. Skillnaden över tid kvarstår även då man kontrollerat för andra faktorer som kan påverka suicidtalet, såsom skillnader i utbildningsnivå, födelseland eller var i landet man bor. Bland de äldsta, 85 år och äldre, varierar suicidtalet mycket över tid, vilket beror på att gruppen består av förhållandevis få individer. Enstaka suicid kan då få stor effekt på det samlade suicidtalet.³

Enligt sammanställningar från Nationellt Centrum för Suicidforskning har Göteborgs Stad de senaste 10 åren ett självmordstal på 17,6 där det nationella genomsnittet per 100 000 invånare är 18,7. Åldersfördelningen i staden följer samma mönster som för riket där personer som är 45 år och äldre har de högsta självmordstalen och personer i åldern 15–24 har de lägsta. Även könsfördelningen liknar den för riket med en övervikt av män.

² [Statistik om suicid - suicidprevention.se \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/statistik-och-data/statistik-om-suicid-suicidprevention.se)

³ Psykisk hälsa och suicidprevention, lägesrapport 2020, Folkhälsomyndigheten 2021, sid 24

Suicidtankar och självrapporterade suicidförsök

I hela befolkningen 16–84 år har totalt 3 procent haft suicidtankar under 2020, enligt den nationella folkhälsoenkäten. Högst är andelen i åldersgruppen 16–29 år, 7 procent, och lägst i gruppen 65–84 år, med 1 procent. Därutöver uppgav 10 procent att de haft suicidtankar tidigare i livet.

Sammanlagt har alltså 13 procent av befolkningen haft suicidtankar någon gång. Andelen bland kvinnorna var 15 procent och bland männen 11 procent. Folkhälsoenkäten innehåller även en fråga om suicidförsök. År 2020 svarade 5,2 procent av kvinnorna och 3,0 procent av männen att de någon gång försökt att ta sitt liv, i nästan alla fall för mer än ett år sedan. Högst andel fanns i den yngsta åldersgruppen 16–29 år, med 6,3 procent, och lägst i den äldsta åldersgruppen, 65–84 år, med 1,9 procent. Suicidtankar förekommer i högre utsträckning i lägre socioekonomiska grupper. Högst var andelen i gruppen med lägst inkomst, 6 procent, och den var lägst i den högsta inkomstgruppen, 2 procent.⁴

Nationella strategi och handlingsprogram för suicidprevention

Arbetet med att främja psykiskt välbefinnande och förebygga psykisk ohälsa och suicid är fortsatt prioriterat inom folkhälsopolitiken, både i Sverige och internationellt. Folkhälsomyndigheten har ett långsiktigt uppdrag att utveckla och stödja samhällets arbete med att främja psykiskt välbefinnande och förebygga psykisk ohälsa och suicid.

Riksdagen antog 2008 ett nationellt handlingsprogram för arbetat med att minska andelen suicid med utgångspunkten att ingen människa ska behöva hamna i en situation där självmord ses om en enda utväg. Handlingsprogrammet innehåller med nio strategiska åtgärdsområden och utgår både från ett befolknings- och ett individperspektiv och används som ett verktyg för det suicidpreventiva arbetet.

1. Främja goda livschanser för mindre gynnade grupper
2. Minska alkoholkonsumtionen i befolkningen och i högriskgrupper för självmord
3. Minska tillgängligheten till medel och metoder för självmord
4. Se suicid som psykologiska misstag
5. Förbättra de medicinska, psykologiska och psykosociala insatserna
6. Spridning av kunskap om evidensbaserade metoder för att minska självmord
7. Kompetenshöjning hos nyckelpersoner
8. Gör händelseanalyser efter suicid
9. Stöd frivilligorganisationer.⁵

Under 2020 fick folkhälsomyndigheten också flera nya regeringsuppdrag inom området och ska bland annat tillsammans med Socialstyrelsen och ett 20-tal andra myndigheter och andra aktörer ta fram underlag till en ny nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention. Den ska ersätta den nationella strategin för psykisk hälsa och det nationella handlingsprogrammet för suicidprevention.

Länsgemensam handlingsplan för suicidpreventivt arbete och avtal om folkhälsoinsatser

Kommunfullmäktige ställde sig i september 2021 bakom en länsgemensam suicidpreventiv handlingsplan som upprättats i samverkan mellan VästKom och Västra Götalandsregionen inom ramen för statliga satsningar för suicidpreventivt arbete.

⁴ Psykisk hälsa och suicidprevention, lägesrapport 2020, Folkhälsomyndigheten 2021, sid 20f,

⁵ [Nationellt handlingsprogram - suicidprevention.se \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/nationellt-handlingsprogram-suicidprevention)

För att minska antalet suicid i länet krävs ett långsiktigt samarbete inom identifierade områden:

- Upprättande av lokala handlingsplaner som involverar nyckelaktörer
- Höjd kunskapsnivå
- Prioritera suicidprevention på ledningsnivå
- Ökad samordning och tillgänglighet till professionella insatser på alla nivåer
- Ta vara på civilsamhällets engagemang och kunskap
- Lära av händelseanalyser vid suicid.

Den länsgemensamma handlingsplanen ger förutsättningar för gemensamt arbete mellan region och kommun för suicidprevention i länet. Samverkan mellan regionen och kommunerna ska ske i delregional samverkan som i länet är indelat i sex vårdssamverkansområden. Göteborgs Stad ingår i vårdssamverkansområde *Kommun och Sjukvård Samverkan i Göteborgsområdet* tillsammans med regionen och övriga kommuner i Göteborgsområdet: Mölndal, Härryda, Partille och Öckerö.

Inom ramen för strategisk samverkan med VGR finns också avtal om folkhälsoinsatser, med Göteborgs Hälso- och sjukvårdsnämnd och socialnämnderna som avtalsparter. Kopplat till avtalen genomförs ett antal insatser som verkar hälsofrämjande och kan bidra till suicidprevention.

Göteborgs Stads strategiska plan för suicidprevention

Kommunfullmäktige antog 2014 en strategisk plan för stadens arbete med att minska suicid hos stadens befolkning. Planen tog sin utgångspunkt i det nationella handlingsprogrammet för suicidprevention som antogs av riksdagen 2008. Stadens plan för suicidprevention anger ett antal olika strategier för arbetet. Dessa strategier är

- ökade hälsofrämjande insatser på både befolknings- och individnivå för barn och unga, utsatta grupper, långtidssjuka och äldre
- förändra attityderna till suicid genom att ersätta vanföreställningar och myter med kunskap.
- kompetensutveckling för ett professionellt omhändertagande
- genom utbildning av allmänheten för att skapa förutsättningar för ingripanden vid suicidrisk
- suicidprevention inom ramen för kommunens säkerhetspolicy; Akuta ingripanden och förhindrad åtkomst till självmordsmedel
- utveckla en rättvisande bild av suicidalitetens epidemiologi
- suicidprevention ska utvecklas i nära samarbete med berörda aktörer
- stärka ledning, samordning och styrning för att utveckla, följa upp och förbättra suicidpreventionen i Göteborgs Stad

Av planen framgår att varje verksamhetsområde i staden har uppdraget att inom sitt ansvarsområde utveckla en kvalitativ god och för sin verksamhet väl anpassad suicidprevention.

Kommunfullmäktige gav 2020-12-10 § 20 kommunstyrelsen i uppdrag att i nära samarbete med berörda nämnder utreda förutsättningarna för att samordna program och planer inom område folkhälsa, jämlikhet, mänskliga rättigheter inklusive funktionshinder där intentionerna i de styrande dokumenten kvarstår. Stadens strategiska plan för

suicidprevention är ett av de dokument som ingår i översynen. En redovisning av ärendet planeras till kommunstyrelsen i februari 2022.

Kartläggning av konkreta aktiviteter som genomförs eller planeras att genomföras i suicidpreventivt syfte fram till 2025

Som ett led i kartläggningen har ett antal enkätfrågor skickats ut till de förvaltningar och bolag som bedömts beröras av kartläggningen. Enkäten har skickats till respektive förvaltnings/bolagsbrevlåda och frågorna har kunnat besvaras av flera personer i respektive organisation för att få en så bred kartläggning som möjligt. Påminnelse med förlängd svarstid har skickats till de förvaltningar och bolag som inte svarat efter första utskicket. Ytterligare kontakter med några förvaltningar har också tagits för att få förtydliganden kring vissa svar. Frågorna har haft strategierna i Göteborgs Stads strategiska plan för suicidprevention som utgångspunkt men i kartläggningen har samtliga aktiviteter som vidtas eller planeras att vidtas oavsett om dessa utgår från planen omfattas. Information om satsningar utifrån stadsbidraget psykisk ohälsa har inhämtats från den strategiska styrgruppen som är kopplad till arbetet.

Aktiviteter inom samtliga strategier inom Göteborgs Stads strategiska plan för suicidprevention, utom strategin utveckla en rättvisande bild av suicidalitetens epidemiologi, har redovisats i den enkät som ligger till grund för redogörelsen.

Främst hälsofrämjande insatser, såväl allmänna som riktade insatser till barn och unga samt äldre, lyfts fram i kartläggningen. Ett flertal kompetensutvecklingsaktiviteter för stadens anställda har också genomförts, många gånger med stöd från brukarorganisationer. Flera insatser riktas till allmänheten med syftet att förbättra hälsa och minska suicidrisk. Flera förvaltningar redovisar också insatser för att minska tillgången till suicidmedel.

Genom statsbidraget psykisk hälsa stärks också det arbete och den verksamhet som bedrivs av flera lokala brukar- och anhörigföreningar som arbetar suicidpreventivt. Dessa organisationer ger ett viktigt bidrag till det suicidpreventiva arbetet i staden genom brukarrevisioner, utbildningar, riktade insatser mot allmänheten men också genom aktivt deltagandet i styrgruppsarbetet kring statsbidraget psykisk hälsa. Att inkludera brukares erfarenheter och ge inflytande i styrprocessen ger inte enbart fördelar i form av bättre insatser utan kan också bidra till attitydförändring och större utrymme i samhällsdialogen.

Stadsledningskontorets bedömning

Kartläggningen som stadsledningskontoret genomfört visar att det inom ramen för det suicidprevention uppdraget pågår ett flertal insatser och aktiviteter. Det är främst insatser inom strategierna allmänna och riktade hälsofrämjande och suicidpreventiva insatser, kompetensutvecklingsinsatser och vägledning för professionella samt suicidpreventivt arbete i samarbete med berörda aktörer som redovisas i kartläggningen. Dess omfattning och resultat är dock svåra att värdera och pandemins effekter på antalet suicid är svårt att bedöma.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Handlingsplan för suicidprevention 2020– 2025 i Västra Götaland

§ 395, 0662/21

Beslut

Enligt tilläggsyrkande från S:

Stadsledningskontoret får i uppdrag att återkomma till kommunstyrelsen med en kartläggning av de konkreta aktiviteter som nämnder eller bolag inom Göteborgs Stad genomför eller planerar att genomföra i suicidpreventivt syfte fram till 2025.

Kommunstyrelsen tillstyrker stadsledningskontorets förslag och föreslår att kommunfullmäktige beslutar:

Handlingsplan för suicidprevention 2020-2025 i Västra Götaland, godkänns.

Handlingar

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande den 14 april 2021.

Tilläggsyrkande från SD den 12 maj 2021.

Tilläggsyrkande från S den 19 maj 2021.

Yttrande från M, L, C och KD den 18 maj 2021.

Yrkanden

Marina Johansson (S), Karin Pleijel (MP), Daniel Bernmar (V) och Martin Wannholt (D) yrkar bifall till stadsledningskontorets förslag och tilläggsyrkande från S den 19 maj 2021 samt avslag på tilläggsyrkande från SD den 12 maj 2021.

Jörgen Fogelklou (SD) yrkar bifall till stadsledningskontorets förslag och i första hand bifall till tilläggsyrkande från SD den 12 maj 2021 och i andra hand bifall till tilläggsyrkande från S den 19 maj 2021.

Ordföranden Axel Josefson (M) yrkar bifall till stadsledningskontorets förslag och avslag på tilläggsyrkande från S den 19 maj 2021 och tilläggsyrkande från SD den 12 maj 2021.

Propositionsordning

Kommunstyrelsen beslutar först att bifalla stadsledningskontorets förslag.

Ordföranden ställer herefter propositioner på bifall respektive avslag på tilläggsyrkandet från S och finner att det bifallits.

Ordföranden ställer propositioner på bifall respektive avslag på tilläggsyrkandet från SD och finner att det avslagits.

Protokollsanteckning

Representanterna från M, L, C och KD antecknar som yttrande en skrivelse från den 18 maj 2021.

Reservation

Jörgen Fogelklou (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret
Skrivelse nr 93 till kommunfullmäktige

Dag för justering

2021-06-18

Vid protokollet

Sekreterare

Mathias Sköld

Ordförande

Axel Josefson

Justerande

Daniel Bernmar

Kartläggning av genomförda eller planerade aktiviteter i suicidpreventivt syfte

Dnr 0398/19

2021-11-01

Innehåll

1	Inledning	3
1.1	Uppdraget.....	3
1.2	Kartläggningens genomförande.....	3
1.3	Läshänvisning.....	3
2	Riskfaktorer och suicidpreventivt arbete.....	4
2.1	Riskfaktorer för suicid	4
2.2	Suicidpreventivt arbete	4
3	Genomförda eller planerade aktiviteter i suicidpreventivt syfte	7
3.1	Arbete för stärkt ledning, samordning och styrning	7
3.1.1	Länsövergripande och regional samverkan	7
3.1.2	Lokal styrning kring statsbidraget psykisk hälsa.....	8
3.2	Hälsofrämjande och suicidpreventiva insatser	8
3.2.1	Generellt förebyggande arbete	8
3.2.2	Riktat förebyggande arbete.....	10
3.3	Attitydförändrande arbete	13
3.4	Kompetensutvecklingsinsatser och vägledning för professionella.....	14
3.5	Utbildning av och stöd till allmänheten.....	16
3.6	Förhindrad åtkomst till självmordsmedel.....	18
3.7	Suicidpreventivt arbete i samarbete med berörda aktörer	18
4	Sammanfattande slutsatser	20

1 Inledning

1.1 Uppdraget

I juni 2021 fattade kommunstyrelsen beslut i ärende gällande Handlingsplan för suicidprevention 2020–2025 i Västra Götaland. I samband med behandlingen av detta ärende gav kommunstyrelsen stadsledningskontoret i uppdrag att återkomma till kommunstyrelsen med en kartläggning av de konkreta aktiviteter som nämnder eller bolag inom Göteborgs Stad genomför eller planerar att genomföra i suicidpreventivt syfte fram till 2025.

1.2 Kartläggningens genomförande

Som ett led i kartläggningen har ett antal enkätfrågor skickats ut till de förvaltningar och bolag som bedömts beröras av kartläggningen. Enkäten har skickats till respektive förvaltnings/bolagsbrevlåda och frågorna har kunnat besvaras av flera personer i respektive organisation för att få en så bred kartläggning som möjligt. Påminnelse med förlängd svarstid har skickats till de förvaltningar och bolag som inte svarat efter första utskicket. Ytterligare kontakter med några förvaltningar har också tagits för att få förtydliganden kring vissa svar. Frågorna har haft strategierna i Göteborgs Stads strategiska plan för suicidprevention som utgångspunkt men i kartläggningen har samtliga aktiviteter som vidtas eller planeras att vidtas oavsett om dessa utgår från planen omfattas.

Information om satsningar utifrån stadsbidraget psykisk ohälsa har inhämtats från den strategiska styrgruppen som är kopplad till arbetet.

1.3 Lëshänvisning

Rapporten inleds med en kort beskrivning av suicidpreventivt arbete. Därefter följer en redogörelse där stadens olika aktiviteter inom området beskrivs utifrån de strategier som Göteborgs Stads strategiska plan för suicidprevention utgår från. Det är i flera fall svårt att göra en tydlig kategorisering av en insats då flera av strategierna kan ses överlappa varandra. Till exempel kan insatser som rör utbildning av och stöd till allmänheten handla om just attitydförändrande insatser som också utgör en egen strategi. En avvägning har därför fått göras i varje enskilt fall för att bedöma under vilken kategori en aktivitet till övervägande del hör hemma.

Några av de svarande förvaltningarna och bolagen har beskrivit det arbete som staden som arbetsgivare bedriver inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet. En fullständig beskrivning av arbetsmiljöarbetet hade dock krävt en annan typ av kartläggning varför i avgränsning gjorts i förhållande till detta.

2 Riskfaktorer och suicidpreventivt arbete

2.1 Riskfaktorer för suicid

Risken att avlida vid ett suicidförsök är högre om personen vid försöket har en kliniskt påvisbar psykisk störning eller sjukdom. De psykiatriska diagnoser som är kopplade till ökad suicidrisk är depressioner, bipolära sjukdomar, schizofreni och andra psykoser, adhd och personlighetsyndrom.

Risken är också förhöjd om personen gjort flera tidigare suicidförsök och då använt en våldsam metod. Suicidförsök bland äldre leder oftare till fullbordade suicid än de gör bland yngre personer.

Skadligt bruk och beroende av alkohol eller andra substanser kan också medföra ökad risk för suicid. Det gäller särskilt om personen har utvecklat sociala problem eller kroppslig sjukdom. Det är vanligt med samsjuklighet mellan psykisk sjukdom och skadligt bruk och beroende.

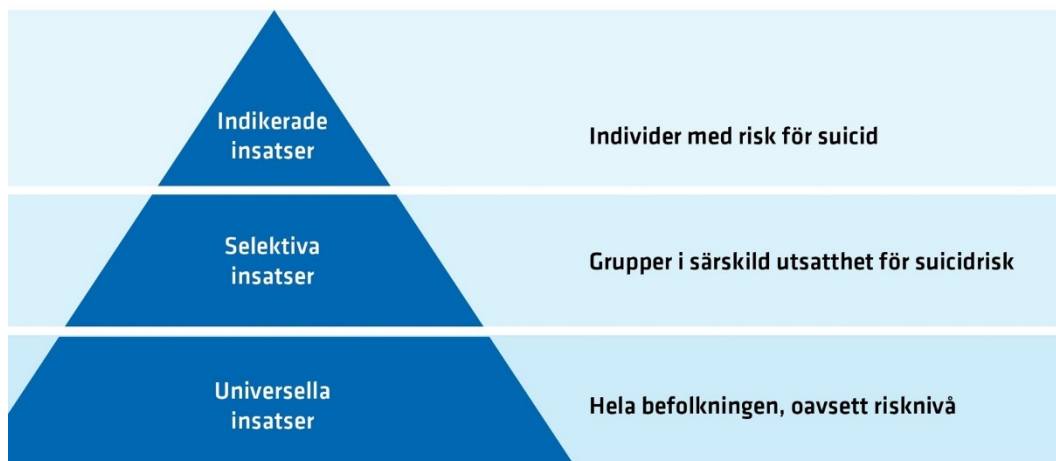
Psykosociala problem kan öka suicidrisken. Det kan vara till exempel familjeproblem eller andra relationsproblem, att misslyckas i skolan eller hamna utanför arbetslivet.

Många förlustdrabbade närstående som mist till exempel ett barn eller en partner genom suicid, kan utveckla psykisk ohälsa och förhöjd risk för eget suicid efter förlusten.

Suicidalt beteende hos en förälder är på längre sikt förenat med förhöjd risk även för barnen. Det gäller särskilt om de är barn eller tonåringar när suicid inträffar. Barn till en förälder som avlidit genom olycka, suicid eller våld löper en fördubblad risk att själva dö i suicid som unga vuxna, jämfört med unga som inte förlorat en förälder på det sättet.

2.2 Suicidpreventivt arbete

Det suicidförebyggande arbetet behöver finnas på olika nivåer och arenor, och kombinera insatser till individer och hela befolkningen. Insatserna kan delas in i tre nivåer:

Källa: Folkhälsomyndigheten, [Förebyggande insatser - suicidprevention.se](https://www.folkhalsomyndigheten.se/forebyggande-insatser-suicidprevention) ([folkhalsomyndigheten.se](https://www.folkhalsomyndigheten.se))

- Universella insatser riktar sig till hela befolkningen oavsett risknivå och syftar till att öka kunskap och minska stigma, samt att stärka personer innan lidande uppstår.
- Selektiva insatser riktar sig till grupper som är mer utsatta för suicidrisk och kan exempelvis syfta till tidig upptäckt.
- Indikerade insatser riktar sig till individer med risk för suicid. Insatserna kan exempelvis syfta till tidig upptäckt, vård och behandling.

Forskning om effekter av olika suicidförebyggande insatser visar enligt Folkhälsomyndigheten att det finns vetenskapligt stöd för insatser som begränsar tillgången till medel och metoder för suicid. Det gäller speciellt reglering av smärtstillande läkemedel och åtgärder för att förhindra hopp från så kallade hot-spots, alltså platser där många tar sitt liv. Andra verksamma insatser är tillgången till effektiv läkemedelsbehandling och psykoterapi, och att säkerställa en sammanhållen vårdkedja för patienter med hög suicidrisk. Skolbaserade preventionsprogram har också visat sig vara effektiva för att minska suicidförsök och suicidtankar bland skolungdomar. Däremot finns det inte tillräckligt vetenskapligt underlag för att bedöma effekterna av utbildningar till nyckelpersoner (så kallade gatekeeper-program), internet- och telefonbaserade hjälplinjer samt suicidpreventiva utbildningar riktade till läkare.¹

Psykisk hälsa används ofta som ett övergripande begrepp och omfattar både psykiskt välbefinnande och psykisk ohälsa. Begreppet psykiskt välbefinnande används för att beskriva de positiva dimensionerna av psykisk hälsa och omfattar både välbefinnande och funktionsförmåga. Psykisk ohälsa kan vara många olikartade tillstånd, alltifrån enstaka och mildare psykiska besvär till allvarliga psykiatriska tillstånd. Det finns ett tydligt samband mellan psykisk ohälsa och suicid, och många som tar sitt liv har haft en depression eller någon annan form av psykisk ohälsa.

¹ Folkhälsomyndighetens hemsida, [Om suicidförebyggande insatser - suicidprevention.se](https://www.folkhalsomyndigheten.se/forebyggande-insatser-suicidprevention) ([folkhalsomyndigheten.se](https://www.folkhalsomyndigheten.se))

Suicidprevention hör därför också nära samman med det breda förebyggande och främjande arbetet inom området psykisk hälsa, med tanke på den bredd av skydds- och riskfaktorer som kan associeras med suicid.

3 Genomförda eller planerade aktiviteter i suicidpreventivt syfte

3.1 Arbete för stärkt ledning, samordning och styrning

3.1.1 Länsövergripande och regional samverkan

Den länsgemensamma handlingsplanen för suicidpreventivt arbete ger förutsättningar för gemensamt arbete mellan region och kommun för suicidprevention i länet. Samverkan mellan regionen och kommunerna ska ske i delregional samverkan som i länet är indelat i sex vårdssamverkansområden. För att skapa förutsättningar för en hållbar struktur i det länsgemensamma arbetet med suicidprevention finns en länsgemensam samordnare. Göteborgs Stad ingår i vårdssamverkansområde *Kommun och Sjukvård Samverkan i Göteborgsområdet* tillsammans med regionen och övriga kommuner i Göteborgsområdet: Mölndal, Härryda, Partille och Öckerö.

Kommun och sjukvård, Samverkan i Göteborgsområdet är en organisering som involverar politiker och flera chefsnivåer inom varje linjeorganisation och innefattar grupperna politiskt samråd, politiskt presidium, ledningsgrupp, beredningsgrupp LGS, temagrupper och NOSAM.

Frågor kopplat till planen bereds i temagrupperna för att sedan hanteras inom närområdessamverkan (NOSAM). I NOSAM sitter valda områdes- och verksamhetschefer från primärvård, tandvård, kommun och stadsområde. Samtliga vårdcentraler i närområdet ska delta i NOSAM.

Socialförvaltningen Nordost beskriver att ett aktivt arbete pågår för att fortsatt lyfta och ha frågan aktuell i NOSAM, bland annat har gemensamma utbildningar i Mental health first aid (MHFA², Första hjälpen till psykisk hälsa) genomförts.

3.1.2 Lokal styrning kring statsbidraget psykisk hälsa

Stadsledningskontoret har att förvalta de medel som Göteborgs Stad erhåller inom ramen för statsbidraget för stöd till riktade insatser inom området psykisk hälsa 2018–2022. Arbetet leds av en strategisk styrgrupp som består av en direktör och två avdelningschefer från socialförvaltningarna, avdelningschef från äldre samt vård och omsorgsförvaltningen, avdelningschef från förvaltningen för funktionsstöd samt planeringsledare från stadsledningskontoret. Till den strategiska styrgruppen finns även representant adjungerad från Nationell samverkan för psykisk hälsa i Göteborg och Västra Götaland (NSPHiG) som är ett nätverk av patient-, brukar- och anhörigföreningar inom det psykiatriska området. Strategisk styrgrupp fattar inriktningsbeslut om aktiviteter och budget och ansvarar för att föra dialog med regionen i frågor som berör statsbidraget. Till arbetet finns också två operativa grupper kopplade som har ansvarsområde barn och unga samt vuxna.

Utifrån statsbidrag som staden erhållit inom området psykisk hälsa de senaste tio åren har ca 4 200 medarbetare inom stadsdelsförvaltningarna gått utbildningar för att stärka arbetet med psykisk hälsa. Utbildningarna som erbjuds är bland annat Psykisk livräddning (PLR), Första hjälpen till psykisk hälsa (MHFA), Motiverande samtal (MI), Ett självständigt liv (ESL), Psyk-E bas, Individanpassat stöd till arbete (IPS).

3.2 Hälsöfrämjande och suicidpreventiva insatser

3.2.1 Generellt förebyggande arbete

Flera av stadens förvaltningar och bolags kärnverksamheter fungerar hälsofrämjande och kan förebygga ohälsa och i förlängningen suicid utan att den i sig har ett suicidpreventivt syfte. Ett pågående kvalitets- och utvecklingsarbete pågår i verksamheterna utifrån grunduppdraget vilket bidrar till ett förbättrat hälsofrämjande och förebyggande arbetet generellt. Detta utvecklingsarbete låter sig dock inte i sin helhet beskrivas inom ramen för denna kartläggning. I kartläggningen har dock vissa särskilda insatser och aktiviteter lyfts fram av de tillfrågade förvaltningarna och bolagen vilka redogörs för nedan.

Generellt förebyggande arbete inom förskola och skola är en skyddande faktor mot psykisk ohälsa. Att känna sig delaktig i det sociala livet skyddar mot känslan av hopplöshet, meningslöshet och suicidalitet. Elevhälsans uppdrag är

² [MHFA - Första hjälpen till psykisk hälsa | Karolinska Institutet](#)

framförallt att arbeta med förebyggande och hälsofrämjande insatser för att undanröja hinder för inläring och främja fysisk och psykisk hälsa. Att klara skolans kunskapskrav är en viktig skyddsfaktor mot psykisk ohälsa. Skol- och elevhälsopersonalens viktigaste uppdrag i arbete med psykisk ohälsa handlar om att upptäcka, bedöma och hänvisa. Grundskoleförvaltningen anger att rutiner kring att tidigt uppmärksamma skolfrånvaro och hur skolan ska agera redan vid första tillfället och sedan även hur skolan ska agera om skolfrånvaron fortsätter. Alla skolorna har också en plan mot diskriminering och kränkningar, vilken ses över och utvärderas varje år på både skol- och förvaltningsnivå. Kopplat till respektive plan har skolan främjande insatser som bland annat syftar till att möta alla elever för att alla ska känna sig inkluderade i skolans verksamhet och sociala sammanhang. Ett förvaltningsövergripande analysarbete kring samtliga registrerade kränkningar genomförs i syfte att rikta insatserna mot det område där störst behov finns, till exempel som att utbilda i våld i nära relation. Skolornas egna elevenkäter innehåller också frågor om mående och trivsel med mera. Utifrån dessa enkäter görs sedan riktade interventioner. Inom ramen för detta arbete har personal i vissa skolor fått utbildning genom organisationen Suicide Zeros i Våga Fråga som går igenom fakta och myter om självmord, varningstecken på när psykisk ohälsa kan uppstå och hur man kan vara ett stöd.³

Utbildningsförvaltningen beskriver i kartläggningen att arbetet inom förvaltningen främst är hälsofrämjande. Hälsa och lärande ses som dubbelriktade processer som ömsesidigt påverkar varandra och styrs av samma generella faktorer. Enligt skollagen och diskrimineringslagen måste skolan arbeta aktivt för att förebyggande och främjande för att förhindra att elever utsätts för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. I det arbetet använder sig förvaltningens skolenheter av flera olika metoder så som egna enkäter, kvalitativa samtal och trygghetskartläggningar. Utveckling av metoderna sker kontinuerligt utifrån ett barn- och elevperspektiv. Samtliga elever erbjuds ett elevhälsosamtal i årskurs 1 på gymnasiet. Det pågår en utveckling av metoder för att möjliggöra uppföljning av elevhälsosamtalen på aggregerad nivå i ett långsiktigt projekt som drivs av Västra Götalandsregionen kallat Elevers hälsa i Fokus med syfte att ta tillvara och tillgängliggöra data gällande barns och ungas hälsoutveckling och synliggöra barn och ungas perspektiv gällande hälsa och livsvillkor.

Socialförvaltningarna driver inom ramen för sin verksamhet generella hälsofrämjande insatser såsom föräldrastöd, mötesplatser, arbete med inflytande, delaktighet och rättigheter. Hälsoteken och verksamheten hälsolots bedriver ett hälsofrämjande och suicidpreventivt arbete som ger invånarna möjlighet att stärka och förbättra sin hälsa genom bland annat föreläsningar, film o psykisk livräddning, ACT-kurser och hälsosamtal. Socialförvaltningarnas kärnverksamhet med samtliga insatser så som samtal, stöd, motivationsarbete kan i sig också motverka och förebygga suicid

³ [Våga Fråga - en utbildning om hur du som medmänniska kan rädda liv \(suicidezero.se\)](https://www.suicidezero.se)

Flera av fackförvaltningarna beskriver att det ordinarie arbetet utifrån kärnuppdraget fungerar i ett längre perspektiv hälsofrämjandes och även suicidpreventivt. Idrott- och föreningsförvaltningen beskriver att man genom sitt grunduppdrag försöker nå utsatta grupper även om arbetet inte specifikt är kopplat till suicidprevention. Arbetet med inkludering, breddningen av målgrupper i verksamheterna, se till att underrepresenterade grupper får likvärdig möjlighet till stadens anläggningar och föreningsliv bidrar till ett hälsofrämjande perspektiv.

Park- och naturförvaltningens uppdrag är sköta, förvalta och utveckla stadens parker och naturområden. Möjligheten att vistas i gröna miljöer har en positiv inverkan och är hälsofrämjande för oss människor, i hela åldersspannet. På samma sätt beskriver kulturförvaltningen att deras grunduppdrag fungerar generellt hälsofrämjande.

3.2.2 Riktat förebyggande arbete

3.2.2.1 Barn och unga

Förskoleförvaltningen erbjuder förebyggande och främjande insatser till barn och vårdnadshavare genom föräldrastödsprogrammet ABC. För barn som är i behov av insatser finns stöd att få av Stödteam barnhälsa som består av flera professioner så som psykolog, logoped och specialpedagog. I förvaltningen arbetar också mobiliseringsteam som aktivt arbetar med åtgärdande och förebyggande insatser för att motverka kränkande behandling. Öppna förskolans omfattar såväl generella insatser som riktade. Riktade insatser kan innebära samverkan med familjer i skyddat boende, träffar för vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning, regnbågsfamiljer, unga vårdnadshavare med mera. Pilotprojektet för "fler barn i förskola" drivs genom arbetet med utökande hembesök, uppsökande verksamhet och arbetet med Bokstart.

Utbildningsförvaltningen och grundskoleförvaltningen beskriver i kartläggningen att elevhälsans åtgärdande arbete på individnivå innebär bland annat att åtgärda psykisk ohälsa tex genom att: uppmärksamma och identifiera ohälsa, göra bedömningar av mående, möta elever för individuella samtalskontakter, samverka med och vägleda till andra aktörer, remittera till primärvården eller specialistvården, vara ett stöd vid kartläggningar av lärandet och bistå i arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd. Satsningar som möjliggör rätt stöd till varje elev och därmed likvärdiga förutsättningar att slutföra sin gymnasieutbildning innebär stora samhällsvinster. Fler ungdomar förväntas nå arbetsmarknaden eller fortsätta sina studier och därmed minskar risken för utanförskap i form av till exempel psykisk ohälsa.

Förvaltnings AB Framtiden beskriver insatser inom ramen för koncernens strategi för utvecklingsområden och framhåller särskilt aktiviteter inom ramen för insatserna jobblyft, sociala insatser för att främja meningsfulla aktiviteter för barn och ungdomar samt deltagande i satsningar för att främja social hållbarhet och hälsa i utvecklingsområdena. Som exempel nämns samverkan med grundskoleförvaltningen "Lights on" där Förvaltnings AB Framtiden erbjuder

läxhjälp och andra aktiviteter vid sidan av ordinarie skoltid. Förvaltnings AB Framtiden tar också emot ett stort antal praktikanter och sommarjobbare för att ungdomar områdena ska ha en meningsfull sysselsättning på loven. Arbetet kommer att växlas upp och fler aktiviteter ska initieras också tillsammans med andra aktörer och tillsammans med civilsamhället. Förvaltnings AB Framtiden kommer också att vara med och finansiera spjutspetsinsatser inom social hållbarhet och hälsa i de särskilt utsatta områdena.

Socialförvaltningen Centrum beskriver att man förvaltningen ett arbete för att utveckla samverkan kring studenters psykiska hälsa och utforska hur högskole-/universitetsstudenter mår psykiskt samt vilket stöd som finns att tillgå för målgruppen.

Socialförvaltningen Sydväst beskriver att man inom fritidsverksamheten har aktiviteter fritidsenheternas aktiviteter för barn och unga som avviker från normen samt arbetar för ökad delaktighet för alla barn och unga.

Socialförvaltningen Nordost anger att representanter i förvaltningen i samarbete med skolorna arbetar för att öka medvetenhet och kunskap om suicid genom föreläsningar om Psykisk livräddning. Tankar finns om att implementera programmet Youth aware of mental health (YAM). YAM är ett program för skolelever som främjar diskussion och utvecklar färdigheter för att möta livets svårigheter och öka kunskap om psykisk hälsa. Programmet har visat sig vara effektivt i en studie bland drygt 11 000 skolelever i tio EU-länder. Eleverna får information om psykiskt hälsofrämjande livsstilar och hur man kan hjälpa sig själv och sina kompisar.⁴

Alla ungdomar får frågor angående psykisk hälsa via strukturerad intervju vid påbörjad kontakt på MiniMaria⁵. Där ingår frågor om suicid och suicidtankar. Senare i kontakten följs detta upp på hälsosamtal där den psykiska och fysiska hälsan är i fokus och en suicidbedömning görs av medicinsk personal. Stöd och behandlingsarbetet som sker på MiniMaria är i sig suicidpreventivt då stort fokus läggs på just den psykiska hälsan och hur man kan må bättre i livet i stort och utan att använda droger. Föräldrautbildning i drogkunskap där dels kunskap om droger och dess verkningar förmedlas men också andra frågor runt ungdomars psykiska hälsa diskuteras och frågor om risker för överdos, suicid berörs.

Ungdomsmottagningen är en lågtröskelverksamhet vilket innebär att det ska vara lätt för ungdomar upp till och med 24 år att söka hjälp och få hjälp med alla slags frågor. Ungdomsmottagningen ska ses som ett komplement till övrig hälso- och sjukvård och övrigt hälsofrämjande och förebyggande arbete som är en del av det som ofta benämns som första linjens hälso- och sjukvård. Ungdomsmottagningen har till uppgift att på den unges uppdrag förmedla kunskap, ge information, stöd och behandling/tidiga insatser inom området sexuell, reproduktiv, psykisk och psykosocial hälsa. Ungdomsmottagningen ska

⁴ Nationellt Centrum för Suicidforskning och Prevention (NASP), [Youth Aware of Mental health - YAM | Karolinska Institutet \(ki.se\)](#)

⁵ Mini-Maria vänder sig till ungdomar och unga vuxna upp till 21 år som har frågor eller bekymmer kopplade till alkohol eller droger samt deras föräldrar eller anhöriga.

uppmärksamma och medvetandegöra riskfyllda levnadsvanor, såsom riskbruk av alkohol, droger, sex, spel med mera. Ungdomsmottagningarna arbetar med ungdomars fysiska och psykiska utveckling, kroppsuppfattning och självbild, uppmärksammar ohälsa och erbjuder råd, stöd, motiverande och bearbetande samtal kring sociala problem, psykisk ohälsa samt risk- och missbruk. Ungdomsmottagningen gör också bedömningar kring tidiga insatser och korttidsbehandling vid lindrig psykisk ohälsa.⁶

3.2.2.2 Utsatta grupper, personer med funktionsnedsättning och äldre

Inom förvaltningen för funktionsstöd används behandlingsmodellen Ett självständigt liv, ESL som riktar sig till personer med psykisk funktionsnedsättning, särskilt schizofreni. Syftet med insatsen är att ge den enskilde ökade kunskaper om sin sjukdom samt färdigheter inom olika livsområden, för att han eller hon bättre ska kunna hantera de svårigheter som sjukdomen medför. ESL fungerar hälsofrämjande för mycket utsatta grupper. Företrädare för förvaltningen arbetar också utifrån ett återhämtningsinriktat förhållningssätt. Det är ett synsätt som främjar psykisk hälsa och den professionella arbetar tillsammans med individen genom att undersöka vad i individens liv som kan främja återhämtning. Utbildningen ges av GR i samverkan med Riksförbundet för Social och Mental Hälsa. För att underlätta för brukarna att få inflytande och makt över sin situation deltar också personal från förvaltningen i bemötande- och inflytandeutbildningar som anordnas av staden tillsammans med Nationell samverkan för psykisk hälsa i Göteborg och Västra Götaland (NSPHiG) som är ett nätverk av patient-, brukar- och anhörigföreningar inom det psykiatriska området.

Förvaltningen för funktionsstöd arbetar också suicidpreventivt på individnivå genom att identifiera och kartlägga risken för suicid. Individuella handlingsplaner upprättas vid konstaterad risk.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen beskriver deltagande i projektet "vi talar om livet män 70+" under ledning av föreningen Hjärnkoll med medel från folkhälsomyndigheten. Projektet innebär genomförande av samtalsgrupper (med samtalsledare från Hjärnkoll) för män 70+ på vård och omsorgsboende. Syftet är att förebygga psykisk ohälsa. Äldrekonsulenter från två vård och omsorgsboenden deltar i projektet och arbetar med att hitta personer som är intresserade av att delta. Än så länge har inga samtalsgrupper startats men projektet fortgår till 2023 (startade i år 2021).

Utifrån folkhälsoavtalet bedriver socialförvaltning Sydväst i samverkan med andra förvaltningar och aktörer ett arbete för att nå ensamma äldre, arbetet har intensifierats under pandemin.

Förvaltnings AB Fratimden framhåller att det för äldre hyresgäster finns trygghetsboenden insprängda i fastigheterna vilket främjar ett längre kvarboende med tillgång till stöd och sociala aktiviteter för att främja äldres hälsa. Inom ramen för handlingsplan för åldersvänliga Göteborg 2021–2024

⁶ [Inriktningsdokument Ungdomsmottagningar 2018-2022 \(vgregion.se\)](https://vgregion.se)

ansvarar Framtidenkoncernen för aktiviteten att ”utveckla ett koncept där grannar uppmanas att heja på varandra och umgås med varandra en gång om året genom olika aktiviteter inomhus och utomhus”.

Socialnämnd Centrum arrangerar under 2021 en föreläsning tillsammans med Spelberoendes förening samt Närhälsan Partille med temat Spelandets baksida. Föreläsningen syftar till att sprida budskap att det finns hjälp att få kring spelberoende och fyller en stor funktion för både professioner som möter drabbade och anhöriga samt för allmänheten. Personer med spelberoende har en högre risk för självmord än befolkningen i övrigt.

Göteborgs stad har tillsammans med Mölndal, Öckerö och Västra Götalandsregionen ett samarbete i ett mobilt fältteam som kan erbjuda akut stöd i hemmet eller där personen befinner sig. Teamet kan göra akuta social eller psykiatriska bedömningar och hjälpa personer till rätt stöd utifrån den enskildes individuella behov. Teamet består av sjuksköterskor och socionomer som kan erbjuda professionell rådgivning.

Staden driver tillsammans med Västra Götalandsregionen mottagningen ACT-Göteborg som erbjuder personer med omfattande behov av stöd till följd av psykisk sjukdom och eventuellt samtidigt missbruk. Stödet och behandlingen sker integrerat i resursteam i den enskildes närmiljö och är uppsökande.

3.3 Attitydförändrande arbete

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltning samverkar med riksförbundet Hjärnkoll⁷. Målet för Hjärnkolls arbetslivskoncept är att skapa ett öppnare samtalsklimat kring psykisk ohälsa på arbetsplatsen, och att hjälpa chefer och medarbetare att bättre hantera och förebygga psykisk ohälsa. Kärnan i Hjärnkoll är ambassadörer som själva har erfarenhet av psykisk ohälsa eller är anhöriga till någon med psykisk sjukdom. De har livsberättelser och kunskaper som de vill dela med andra – med syfte att öka kunskapen och minska stigmat som är kopplat till psykisk ohälsa.

Göteborgs Hamn AB uppmärksammar varje år suicidpreventiva dagen på bolagets intranät. Utbildning i krisstöd, där suicid berörs, finns för chefer och informationspass ges till medarbetare. Dessutom ges möjlighet att arbeta som volontär 8 timmar per år på betald arbetstid, där föreningen Mind är ett alternativ. Mind är en ideell förening med uppgift att främja psykisk hälsa.

I Göteborg & Co:s arbete med att värva kongresser och konferenser till Göteborg så har stora internationella konferenser om forskning och erfarenhetsutbyte kring suicidprevention genomförts.

⁷ [Om oss - Hjärnkoll \(hjarnkoll.se\)](http://Om%20oss%20-%20Hj%C3%A4rnkoll%20(hjarnkoll.se))

3.4 Kompetensutvecklingsinsatser och vägledning för professionella

Förskoleförvaltningens genomför utbildningsinsatser till personalen i kärnverksamheten gällande till exempel psykisk hälsa och våld i nära relationer. Grundskoleförvaltningen planerar för att genomföra utbildningen "våga fråga" som hålls av organisationen Suicid Zero för personal som jobbar inom skola. Våga Fråga går igenom fakta och myter om självmord, ger kunskap om varningstecken och beskriver hur man kan stötta. I första skedet utbildas personal inom elevhälsan samt lärare.

Socialförvaltningen Nordost utbildar kontinuerligt medarbetare inom verksamheten som riktar sig till såväl barn och unga som vuxna i Mental health first aid (MHFA). MHFA, Mental Health First Aid är ett program som utvecklats i Australien och som ger närstående och andra personer kunskap om hur man hanterar personer som lider av psykisk ohälsa. Bland annat får man lära sig hur man ser signaler på att någon har en psykisk ohälsa men också hur man ska hjälpa personer så att de får den behandling som de behöver och ett bra stöd.

Socialförvaltningen Centrum utbildar personal i BRA-samtal (BRA - barns rätt som) anhöriga. BRA-samtal är en modell utformad för att stödja personal inom kommuner, landsting/regioner och idéburna organisationer i hur de kan gå tillväga för att uppmärksamma anhöriga barns rätt till information, råd och stöd.⁸ Barn som har föräldrar med missbruk, fysisk och psykisk sjukdom eller som avlider lider större risk för ofullständiga betyg, sämre skolprestation, utveckla eget missbruk, ökad dödlighet som ung vuxen, försörjningsstöd, suicidförsök, psykiatrivård, psykisk ohälsa, kriminalitet. Dessutom har några medarbetare utbildning i traumamedveten omsorg (TMO) och planering finns för att fler ska utbildas under 2022. Traumamedveten omsorg är en förståelseram för hur viktiga vuxna skapar förutsättningar för läkning i vardagen för den som utsatts för trauma. Traumamedveten omsorg vilar på vetenskaplig grund och i en pedagogisk modell omsätts den aktuella kunskap som finns på traumafältet till ett konkret förhållningssätt att arbeta utifrån när man i vardagen möter traumarelaterade behov hos barn och unga.⁹ Målgruppen är barn, unga och familjer med behov av stöd från socialtjänsten. Några enheter har också handlingsplan/rutin för suicidprevention. Socialförvaltningen Centrum utbildar också familjehem i Första hjälpen till psykisk ohälsa (enheten har egna utbildare). Det finns också ytterligare medarbetare med utbildning i Första hjälpen på andra enheter.

Socialförvaltningen Sydväst har genomfört kompetenshöjande insatser för medarbetare inom området och planerar utvecklingsarbete utifrån den översyn av program och planer som pågår. Stödmaterial och rutiner som tagits fram ska ses över och anpassas för den nya förvaltningen.

⁸ [BRA – Barns rätt som anhöriga - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](https://www.allmannabarnhuset.se)

⁹ [rb_tmo_2018_a5_22nov_k1.pdf \(raddabarnen.se\)](#)

Socialförvaltningen Hisingen anger att utbildningen Psykisk livräddning kommer ges på några av enheterna och en suicidpreventionsplan är framtagen på enhetsnivå. Psykisk Livräddning (PLR) profession är en baskurs i suicidprevention och riktar sig till yrkesgrupper inom offentlig och privat sektor som på något sätt har ansvar för andra människors välfärd. Syftet är att öka både individuell och organisatorisk kunskap om och förmåga till suicidriskbedömning, suicidriskhantering och krishantering.¹⁰

Förvaltningen för funktionsstöd erbjuder medarbetare och enhetschefer kurser i psykisk livräddning men också i MHFA. Förvaltningen har utbildat egna instruktörer som håller i interna utbildningar i förvaltningen, som handlar om att förebygga suicid.

Äldre samt hälso- och sjukvårdsförvaltningen har en riktlinje och en vägledning för bedömning av psykisk ohälsa och suicidrisk som stöd för all personal. Inom hälso- och sjukvårdsverksamheten finns psykiatrisjuksköterskor som konsulteras när suicidrisk föreligger. Målgruppen är personer pågående inom den kommunal hälso- och sjukvården i ordinär bostad och särskilda boendeformer.

Inom äldre samt hälso- och sjukvårdsförvaltningen finns också förslag på att koppla psykologkompetens till förvaltningen framför allt för suicidprevention med hjälp av stimulansmedel. Frågan kommer att behandlas av förvaltningsledning under hösten.

Miljöförvaltningen genomförde under våren 2021 utbildningen ”Att möta människor i kris”. Sammanlagt deltog 144 medarbetare i utbildningen, som primärt riktade sig till inspektörer, handläggare och chefer inom myndighetsutövningen. Dessa yrkesgrupper möter verksamhetsutövare inom besöks- och restaurangnäringarna vilka påverkats negativt av pandemin med en ökad psykisk stress som följd.

Konsument- och medborgarservice genomför utbildningar kring hur man ska agera i hot- och våldssituationer tar upp hur man som medarbetare ska hantera medborgare som hotar att ta sitt liv. Utbildningar för att förhindra hot och våld genomförs vartannat år på förvaltningen inom ramen för arbetsmiljöarbetet. Verksamheter på förvaltningen som löper extra stor risk för hot och våld har egna rutiner för att hantera hotfulla och våldsamma situationer. I dessa berörs också hantering av suicidhot. Verksamheter med egna rutiner ska regelbundet gå igenom dessa, och alltid vid introduktion vid nyanställning.

Romano center i Väst har samverkan med stadens processledare inom psykisk hälsa för att utveckla insatser som kan höja kompetensen inom stadens verksamheter. Romano center i Västs arbete riktar sig till den romska minoriteten i Göteborg. Den romska befolkningen riskerar att utsättas för någon form antiziganism eller diskriminering på grund av sin etnicitet. Romano center i Väst kommer att revidera och anpassa planen som används på medborgarkontoren. I samverkan med projekt psykisk hälsa har Romano center i Väst en inplanerad utbildning i första hjälpen till psykisk hälsa tillsammans

¹⁰ [Utbildning - SPIV \(budskapet.se\)](https://www.budskapet.se/utbildning)

med staden brobyggare. Utbildningen äger rum i oktober och november 2021. Medarbetarna på Romano center i Väst kommer förhoppningsvis att under 2022 få möjlighet till kompetenshöjande insatser inom området suicidprevention.

Överförmyndarverksamheten har en rutin för hur man hanterar suicidrisk. Rutinen ska ses över och eventuellt kompletteras när det gäller signaler om suicidrisk som kommer från huvudmän (personer som har god man eller förvaltare). Verksamheten har planer på att utbilda ställföreträdare (gode män och förvaltare) ytterligare i suicidprevention.

Budget- och skuldrådgivningen har en handlingsplan för hantering av suicidrisk. Medarbetare på enheten för hållbar konsumtion och privatekonomi (bland annat budget- och skuldrådgivningen samt konsumentrådgivningen) tar del av föreläsningen "Psykisk livräddning" av Suicidprevention i Väst den 24 september 2021. Planer finns på ytterligare kompetensutveckling för avdelningens medarbetare.

Arbetsmarknads och vuxenutbildningsförvaltningen framhåller att kompetensutveckling för ett professionellt bemötande ingår i kuratorers, specialpedagogers, HR-specialisters och även chefs uppdrag och kompetens. Förvaltningen följer upp att förvaltningens upphandlade leverantörer har kuratorsstöd och specialpedagoger samt att elevhälsan finns med i leverantörernas systematiska arbete likväl som likabehandling och plan mot kränkningar som en del av skolans värdegrundsarbete. Förvaltningen har upparbetade rutiner och arbetssätt för en professionell hantering av kränkningar och trakasserier, vilket är en av riskkällorna kring suicid bland arbetstagare. Kompetenscenter har rutiner gällande suicid och psykisk ohälsa hos deltagare i verksamheten.

Förvaltnings AB Framtiden uppger att samtliga koncernens medarbetare (drygt 1 100) under de senaste två åren har genomgått utbildningar i normmedvetenhet, våld i nära relation, webbutbildning i trygg och säker arbetsmiljö (bland annat innehåller den hur medarbetare kan känna igen och bemöta personer med psykisk ohälsa).

3.5 Utbildning av och stöd till allmänheten

Förvaltnings AB Framtiden anger att koncernens bolag har implementerat konceptet "Våga bry dig" som uppmanar grannar att visa omtanke om varandra. Konceptet Våga bry dig är baserat på ett koncept kring civilkurage från bostadsföretaget. Örebrobostäder och arbetet som den ideella föreningen Huskurage driver. Huskurage mål är att förhindra våld i nära relationer genom att ge grannar verktyg för att kunna agera. Att visa omtanke kan rädda liv. Om våld eller bråk pågår kan det räcka med att ringa på och sedan gå tillbaka till sin lägenhet. Konceptet kan genom sitt fokus på att visa omtanke om varandra också tänkas bidra till det suicidpreventiva arbetet.

Socialförvaltningen Nordost beskriver också att man i verksamheten håller öppna föreläsningar/föräldrträffar för allmänheten om psykisk ohälsa med olika inriktningar (migration, funktionsvariation m.m). Hälso guider involveras också i det uppsökande arbetet riktat mot befolkningen. Hälso guiderna är personer från olika ideella föreningar, verksamheter och nätverk som valts ut för att utbilda sig inom kost, sömn, stress, motion och annat som påverkar hälsan. En verksamhet som vill nå ut med någon form av hälsobudskap till personer eller specifika grupper kan ha stor nytta av att ha med sig en hälso guide. Hälso guiden kan fungera som en länk mellan verksamheter och målgrupper vid eventuella barriärer i form av kultur, tillgång till nätverk, språk etcetera. Exempelvis kan guiderna finnas med vid samverkan med vårdcentraler för att arbeta med föreställningar om psykisk hälsa i olika grupper.¹¹

Socialförvaltningen Nordost anger också att de lokala ungdomsråden stöttats i att arbeta med frågan kring psykisk ohälsa bland unga genom att bland annat arrangera en konferens med temat.

Socialnämnd Centrum har också ett samarbete med brukarorganisationen Maskrosbarn föreläser för elever i åk 7. Maskrosbarn vänder sig till barn och unga med föräldrar med missbruk eller psykisk ohälsa.

Konsument- och medborgarservice har genom Romano center Väst och i samarbete med projekt psykisk hälsa initierat regelbundna träffar med de romska föreningarna i staden och har där lyft frågor som är viktiga för föreningarna och deras medlemmar. Några möten har haft information om till exempel missbruk, i höst planeras ett möte om neuropsykiatriska diagnoser och det har även lyfts behov av mer kunskap om suicidprevention.

I kartläggningen beskriver Göteborg & Co att de arbetar indirekt med suicidpreventiva insatser och aktiviteter inom ramen för festivaler och programverksamhet. Dessa innehåller programpunkter och aktiviteter som på olika sätt lyfter frågor kring suicid och suicidprevention. Evenemangen är också öppna för alla och gratis att ta del av, vilket inbjuder till meningsfulla aktiviteter och kan bidra till att bryta ensamhet och distansering. Stadens största evenemang är en fungerande kanal för attitydförändrande insatser och för utbildning av allmänheten. Stadens olika verksamheter kan nå stora invånargrupper genom att medverka i evenemangen. Evenemang når alla åldersgrupper och invånare från alla bostadsområden med olika bakgrunder och olika socioekonomisk status.

Göteborg & Co stöttar arrangörer av kultur- och idrottsevenemang och bidrar till att dessa kan förverkligas. Ett exempel är West Pride som riktar sig till en målgrupp som är överrepresenterade i statistiken vad gäller psykisk ohälsa och suicidförsök. Arbetet med pridefestivalen bidrar också till attitydpåverkan genom att regnbågsflaggan hissas i staden under festivalen. Regnbågsflaggorna

¹¹ Om hälso guiderna: <https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/halsoteket-ostra-goteborg/halsoguides>

bedöms genom åren haft en attitydpåverkande effekt genom att öka synligheten, motverka fördomar och skapa trygghet och identifikation för hbtqi-personer.

3.6 Förhindrad åtkomst till självmordsmedel

Trafikkontoret har som väghållare ansvar för olika broar över större vägar med tung trafik där det finns risk för hopp från bro och där det kan behövas åtgärder för att säkra räcken. Generellt arbetar trafikkontoret med omställning till mer gång och cykel, vilket i sig är hälsofrämjande. Göteborgs Stad, genom trafikkontoret, är också en del av den nationella gruppen för Nollvisionen i samverkan (GNS) som drivs av Trafikverket med ett femtontal olika aktörer. Gruppen har tagit ett gemensamt mål att minska suicid i vägtransportsystemet, tillsammans med andra trafiksäkerhetsmål. Trafikverket har genomfört ett kunskaphöjande webinarium under hösten 2021 där flera medarbetare från trafikkontoret deltog. Senare under hösten kommer vi att ha ett uppföljande möte.

Stadsbyggnadskontorets arbete med att säkerställa lokaler och byggnaders utformning utifrån lagstiftning och riktlinjer bidrar också till förhindrad åtkomst till självmordsmedel.

Lokalförvaltningen genomför riskanalyser på fastigheter, framför allt på stora högstadieskolor och gymnasier, för att öka säkerheten och också förhindra åtkomst till suicidmedel. Främst försöker man försvåra öppning av fönster och dörrar som sitter högt, tillse att hoppsskydd från utrymningstrappor med mera finns. Dessutom propageras för att skapa synlighet av elever i fastigheterna.

3.7 Suicidpreventivt arbete i samarbete med berörda aktörer

Göteborg & Co ger ekonomiskt stöd till organisationer som genomför projekt med aktiviteter som ökar delaktigheten hos barn och unga i så kallade socialt utsatta områden. Projekten skapar meningsfull fritid och aktiviteter som engagerar barn och unga.

Genom de statliga satsningarna inom psykisk hälsa stöttar staden ideella organisationer för att stärka det befolkningsinriktade suicidpreventiva arbetet. Göteborgs Stad har tecknat överenskommelser med organisationerna Suicidprevention i Väst (SPIV), Suicide Zero, Mind och Riksförbundet för SuicidPrevention och Efterlevandestöd (SPES). Genom stödet från staden har organisationerna haft möjlighet att bland annat stärka och utveckla arbetet med självmordslinjen, utbilda och stötta volontärer som sprider kunskap och erbjuder stöd, utveckla stöd och utbildningsmaterial. Organisationerna har även kunna erbjuda utbildningsinsatser mot civilsamhället men även till stadens idrottsrörelser för att öka kunskapen kring psykisk ohälsa och suicid. Organisationerna får även stöd för att stärka stödet till närstående, anhöriga och efterlevande till personer med psykisk ohälsa och suicid.

Göteborgs Stad har genom Arbetsmarknad och vuxenutbildningsförvaltningen, tillsammans med samordningsförbundet Finsam och Forum Skill ett ideellt offentligt partnerskap (IOP). Genom partnerskapet erbjuds unga transpersoner mellan 18–25 år med psykisk ohälsa, en kreativ miljö för att förebygga, motverka och bearbeta det utanförskap som kan uppstå hos målgruppen.

4 Sammanfattande slutsatser

Aktiviteter inom samtliga strategier inom Göteborgs Stads strategiska plan för suicidprevention, utom strategin utveckla en rättvisande bild av suicidalitetens epidemiologi, har redovisats i den enkät som ligger till grund för redogörelsen.

Främst hälsofrämjande insatser, såväl allmänna som riktade insatser till barn och unga samt äldre, lyfts fram i kartläggningen. Ett flertal kompetensutvecklingsaktiviteter för stadens anställda har också genomförts, många gånger med stöd från brukarorganisationer. Flera insatser riktas till allmänheten med syftet att förbättra hälsa och minska suicidrisk. Flera förvaltningar redovisar också insatser för att minska tillgången till suicidmedel.

Genom statsbidraget psykisk hälsa stärks också det arbete och den verksamhet som bedrivs av flera lokala brukar- och anhörigföreningar som arbetar suicidpreventivt. Dessa organisationer bidrar till det suicidpreventiva arbetet i staden genom brukarrevisioner, utbildningar, riktade insatser mot allmänheten men också genom aktivt deltagandet i styrgruppsarbetet kring statsbidraget psykisk hälsa. Att inkludera brukares erfarenheter och ge inflytande i styrprocessen ger inte enbart fördelar i form av bättre insatser utan kan också bidra till attitydförändring och större utrymme i samhällsdialogen.